

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Digitální učební materiál

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0802
Název projektu	Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo a název šablony klíčové aktivity	III/2 – Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Příjemce podpory	Gymnázium, Jevíčko, A. K. Vitáka 452

Název DUMu	Slohový postup vyprávěcí
Název dokumentu	VY_32_INOVACE_01_11
Pořadí DUMu v sadě	11
Vedoucí skupiny/sady	PhDr. Zdena Valčíková
Datum vytvoření	3. 3. 2013
Jméno autora	Mgr. Jana Sedláčková
e-mailový kontakt na autora	sedlackova@gymjev.cz
Ročník studia	čtvrtý ročník
Předmět nebo tematická oblast	Český jazyk a literatura
Výstižný popis způsobu využití materiálu ve výuce	Pracovní list, který je inspirací a pomůckou k opakování slohového postupu vyprávěcího. Inovace – mezipředmětové vztahy – ZSV, dějepis.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Text:

„To bys čuměla, kolik lidí chodí s různými úchylkami, hele, co člověk, to úchylka jiná,“ uklidňovala Jana Petru, poté, co ji slyšela rvát z koupelny, když uviděla pavouka na zdi. „Jenže já to prostě nezvládám, nejsem to schopna ustát. Představ si, že budu někde na návštěvě, uvidím pavouka a začnu takhle rvát! Nebo omdlím...“ smutně povídá Petra. „Prosím tě, přece to není žádná katastrofa. Lidi žijou s daleko horšími úchylkami. Někoho vzrušuje oheň a může někomu ublížit, někdo nemůže jezdit výtahem nebo musí mít stále rozsvíceno nebo co takhle pedofil... Arachnofobie je proti některým úchylkám normální sranda, s tím se dá žít. Anebo víc uklízej a máš vyhráno...“

Otázky k textu:

1. Proč asi vyprávěla Jana Petře o všech těch úchylkách?
2. Z jakého důvodu a s jakým záměrem začnete vy vyprávět?
3. Jaké vlastnosti by měl mít dobrý vypravěč?
4. Znáte nějaké známé vypravěče?

Vypravování:

- podstatou vypravování je převyprávění události, příběhu, děje
- soustřeďte se pouze na jednu dějovou linii, jedno místo nebo postavu.
- vypravování může být skutečná nebo vymyšlená událost, musí obsahovat přímou řeč.
- patrná je snaha o napínavost, překvapivé momenty, pointu
- forma bývá pestrá a mnohotvárná

Cíl : svěřit se (s problémy), pobavit (příhodou), postrašit (hororem), uklidnit (pohádkou)

prosté vypravování

- zážitky, vtipy, obsah filmů
(nepropracovaná, nepromyšlená kompozice
→ JEDINEČNOST)

umělecké vypravování

- povídky, pohádky, detektivky
(propracovaná, promyšlená
kompozice, chronologická,
retrospektivní, paralelní...)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Struktura:**
- otevření děje (To byste nevěřili, co se mi dnes stalo...)
 - zápletka (A najednou, jako by blesk udeřil...)
 - stupňování děje (Opravdu. To není možné. Zase další překážka...)
 - vyvrcholení (A je to tady. Konečně...)
 - rozuzlení, závěr (Opět se vše vrátilo do starých, zajetých kolejí...)

- Jazykové prostředky:**
- pestrá škála sloves (povídá, dodává, mluví, hlesne...)
 - spisovná i nespisovná slovní zásoba (dodává autenticitu)
 - odlišení řeči postav od vypravěče
 - grafické prostředky (psaná podoba)
 - intonace, barva hlasu, tempo řeči, mimika, gesta (mluvená podoba)
 - důležitá je přímá řeč

Úkoly:

1. **Vytvořte:**
- Přímá řeč
 - Uvozená přímá řeč
 - Nevlastní přímá řeč
 - Polopřímá řeč
 - Nepřímá řeč

Pes a kus masa

- A: Pes si neuvědomil, že vidí sám sebe.
Myslel si, že hledí na jiného psa s kusíkem masa v mordě.
- B: Uprostřed se zastavil a podíval dolů.
Z vodní hladiny na něj hleděl jeho vlastní obraz.
- C: A tak otevřel hubu a své maso pustil.
Maso žbluňklo do potoka a kleslo ke dnu – a psovi nezůstalo nic.
- D: „Jeho kus masa je větší, než můj,“ pomyslel si závistivě.
„Seberu mu ho a uteču.“
- E: Pes našel velký kus masa a nesl ho v zubech,
Že si ho někde v klidu sní.
- F: Přišel k potoku, nad nímž vedla lávka,
a pustil se po ní na druhou stranu.¹

¹ (Vzhledem k povaze úlohy je zdroj uveden v poznámkách)

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Úseky textu A-F seřad'te tak, aby na sebe formálně i obsahově navazovaly.
3. Určete, které úseky tvoří úvod, vlastní příběh se zápletkou a závěr!
4. Zkuste text ve dvou až třech větách shrnout:
5. Vystihněte pointu:
6. Pojmenujte žánr, charakterizujte:
7. Poslechněte si ukázkou (zajistí vyučující), poznali jste vypravěče? Jak na Vás jeho vypravování zapůsobilo, co se vám líbilo, co vám vadilo?
8. Můžeme vyprávět beze slov, znáte někoho takového?
9. Co vy umíte sdělit beze slov?
10. Zamyslete se nad vtipnou událostí, která se vám přihodila a převyprávějte ji spolužákům.
11. Silnou působivost může mít v uměleckém vypravování obrazná vyjádření.
Správně pojmenujte:
 - a) Už bude bdít jen lidský dech...
 - b) Sto roků v šachtě žil...
 - c) Nosil se, jak se říká, jako psík v nůši...
 - d) Se slzou na víčku...
 - e) Lampa mrká...
 - f) Nevydrží bez nikotinu ani čtvrt hodiny.
 - g) Zimou se na zdích sráží dech...
 - h) Hostitelé k nám byl děsně milí...
 - i) Ať hřmí,
Ať stromy na pochodu...
 - j) Inteligence šlehala Šlitrovi z tváří...

hyperbola
metonymie
synekdocha
metafora
metafora

hyperbola
anafora
metafora
personifikace
přirovnání

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Poznámky:

1. Nejkrásnější Ezopovy bajky. BRIMAX Books.Ltd.Czech edition. Fortuna print. Levné knihy KMA, spol.s.r.o.:Praha. 2005-12 s. ISBN 80-7321-171-8

Řešení:

- Otázky:**
1. **Proč asi vyprávěla Jana Petře o všech těch úchylnkách?**
 2. **Z jakého důvodu a s jakým záměrem začnete vy vyprávět?**
 3. **Jaké vlastnosti by měl mít dobrý vypravěč?**
 4. **Znáte nějaké známé vypravěče?**

- Odpovědi:**
1. Možná ji chtěla utěšit, přesvědčit, že není s problémem sama, dokázat, že může být i hůře.
 2. Svěřit se, postěžovat si, prosadit se ve spol., pobavit někoho – Individuální.
 3. Bohatá slovní zásoba, i nudnou záležitost dokáže podat zábavnou formou, neopakuje se, dokáže imitovat, měnit hlasy spolu postavami.
 4. Donutil, Šíp, Menšík, Lábus...

Otázky k úkolům:

1. a) Přímá řeč „Prosím vás, mluvíte anglicky?“
b) Uvozená přímá řeč Zeptal se: „ Mluvíte anglicky?“
c) Nevlastní přímá řeč Mluvíte anglicky, zeptal se řidič?
d) Polopřímá řeč Zamyslel jsem se. Proč bych měl umět anglicky?
e) Nepřímá řeč Zeptal se, jestli mluvím anglicky.
2. **Úseky textu A-F seřad'te tak, aby na sebe formálně i obsahově navazovaly.**
E – F – B – A – D – C
3. **Určete, které úseky tvoří úvod, vlastní příběh se zápletkou a závěr!**
Úvod (E) - Příběh se zápletkou (FBAD) - Závěr (C)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Zkuste text ve dvou až třech větách shrnout:

Závist připravila psa o jeho kus masa, který upustil do vody, když se do ní podíval.

5. Vystihněte pointu:

Nezávid' nikomu! Spokoj se s tím, co máš!

6. Pojmenujte žánr, charakterizujte:

Bajka – krátký literární útvar, v něm zvířata mají lidské vlastnosti a na závěr bývá pointa, poučení.

7. Poslechněte si ukázkou (zajistí vyučující), poznali jste vypravěče? Jak na Vás jeho vypravování zapůsobilo, co se vám líbilo, co vám vadilo?

Silvestry Vladimíra Menšíka (zajistí vyučující)

- humorně, lidsky,
- styl mluvy, intonace, gesta, mimika
- rychlost jeho řeči by mohla být na závadu

8. Můžeme vyprávět beze slov, znáte někoho takového?

Ano. Mim – B. Polívka, Ch. Chaplin – groteska

9. Co vy umíte sdělit beze slov?

Údiv, zlost, nenávisť, překvapení... - individuální řešení

10. Zamyslete se nad vtipnou událostí, která se vám přihodila a převyprávějte ji spolužákům.

Individuální řešení

11. Silnou působivost může mít v uměleckém vypravování obrazná vyjádření. Správně pojmenujte:

- a) Metafora
- b) Hyperbola
- c) Přirovnání
- d) Metonymie
- e) Personifikace
- f) Synekdocha
- g) Metafora
- h) Hyperbola
- i) Anafora
- j) Metafora

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Literatura:

Valentová P., Český jazyk.edice Maturita.Třebíč.Vyuka.cz, 2005 -108 s. ISBN 80-902571-5-1

Nejkrásnější Ezopovy bajky.BRIMAX Books.Ltd.Czech edition. Fortuna print. Levné knihy KMA, spol.s.r.o.:Praha. 2005-12 s. ISBN 80-7321-171-8.

Staněk,V.,Praktická stylistika pro střední školy.Praha:Fortuna.1994.ISBN. 80-7168-103-2

Materiál je určen pro bezplatné užívání pro potřebu výuky a vzdělání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

Dílo smí být díle šířeno pod licencí CC BY – SA (www.creativecommons.cz).